

पश्चिमघाट विकास कार्यक्रमांतर्गत विशेष
इको-क्लब मार्फत कार्यक्रम अंमलबजावणी
करण्यासाठी निधी वितरित करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
पर्यावरण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: पघावि-२०१४/प्र.क्र २९/तां.क.३
१५ वा मजला, नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक
मादाम कामा मार्ग, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक: २७ जानेवारी, २०१५

वाचा -

- १) पर्यावरण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पघावि-२०१०/प्र.क्र.३१/२०१०/तां.क.४,
दिनांक: २८ ऑक्टोबर, २०१०.
- २) पर्यावरण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पघावि-२०१३/प्र.क्र.८३/तां.क.३,
दिनांक :१२ ऑगस्ट, २०१३.
- ३) पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांचे पत्र क्रमांक CEE/Cent./WGECS/ESS-४७६/२०१३-१४
दिनांक १८ मार्च, २०१४
- ४) पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांचे पत्र क्रमांक CEE/Cent./WGECS-५१९/२०१४-१५,
दिनांक १३ जून, २०१४
- ५) नियोजन विभाग , शासन आदेश क्रमांक पघावि-२०१४/प्र.क्र ८१/का.१४८३
दिनांक ८ जानेवारी, २०१५

प्रस्तावना-

राज्याच्या १२ जिल्हयातील ६३ तालुक्यांमध्ये पश्चिम घाट विकास कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. या कार्यक्रमांतर्गत शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण विषयक जाणिवा रुजवून त्या समृद्ध करण्यासाठी विशेष इकोक्लब मार्फत अंमलबजावणी करण्यासाठी पर्यावरण शिक्षण केंद्र , पुणे यांना सन २०१०-११ या आर्थिक वर्षापासून निधी वितरित करण्यात येतो. उपरोक्त संदर्भाधीन दि. १८ मार्च, २०१४ व दि. १३ जून, २०१४ च्या पत्राद्वारे पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांनी केलेल्या विनंतीनुसार सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षासाठीही सदर कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यासाठी पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणून नियुक्त करणे तसेच सन २०१३-१४ आर्थिक वर्षात झालेले खर्चापोटी व सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षासाठी कार्यक्रम अमलबजावणी पोटी निधी वितरित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

पश्चिम घाट विकास कार्यक्रमांतर्गत पश्चिम घाट कार्यक्षेत्रात समाविष्ट असणा-या १२ जिल्हयांमधील ६३ तालुक्यांत शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण विषयक जाणिवा रुजवून त्या समृद्ध करण्यासाठी विशेष इको क्लबमार्फत अंमलबजावणी करण्यासाठी सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षासाठी

पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे (CEE) यांना योजनेची अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे. विशेष इको क्लब मार्फत उपक्रम राबविण्यासाठी सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षासाठी सोबत जोडलेल्या "प्रपत्र अ" मध्ये नमुद कामांसाठी एकूण रु.७९.९७ लक्ष (रुपये एकोणऐंशी लक्ष सत्याण्णव हजार फक्त) एवढ्या खर्चास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. विशेष ईको क्लबमार्फत उपक्रम राबविण्यासाठी नियोजन विभागाने संदर्भाधीन दि.८ जानेवारी, २०१५ चा शासन निर्णयाद्वारे पर्यावरण विभागास वितरीत केलेल्या रु.५६.२५ लक्ष (रुपये छपन्न लक्ष पंचवीस हजार फक्त) योजनेची अंमलबजावणी यंत्रणा पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे (Centre for Environment Education, Pune) यांना मंजूर व मुक्त करण्यास खालील अटी व शर्तीच्या अनुषंगाने या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

- १) उपरोक्त वितरित निधीमध्ये सन २०१३-१४ या आर्थिक वर्षात झालेला खर्चापोटी पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना मुक्त करण्यास शिल्लक निधी रु.३५,०८,९४८/- अंतर्भूत आहे.
- २) पश्चिम घाट कार्यक्षेत्रात समाविष्ट असणाऱ्या १२ जिल्ह्यांमधील ६३ तालुक्यांत शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण विषयक जाणिवारुजवून त्या समृद्ध करण्यासाठी प्रथम टप्प्यातील २५० शाळा/ महाविद्यालये येथे विशेष इको-क्लबची स्थापना करण्यासाठी सद्यस्थितीत योजनेंतर्गत सहभागी शाळांचे मूल्यमापन करून अक्रिय सहभागी शाळांविषयी निर्णयार्थ अहवाल दरवर्षी दि. ३१ मार्च रोजी विभागास सादर करावा.
- ३) राष्ट्रीय हरीत सेना या केंद्र शासन पुरस्कृत कार्यक्रमांतर्गत पश्चिम घाट क्षेत्रात स्थापित न झालेल्या ठिकाणी, राष्ट्रीय हरीत सेनेच्या मार्गदर्शक सुचनांत समाविष्ट नसलेल्या तसेच विभागाच्या "पर्यावरण सेवा योजना" या योजनेंतर्गत समाविष्ट नसलेल्या शाळांमध्ये (जसे आदिवासी निवासी आश्रम शाळा) तसेच मान्यता प्राप्त शाळांमध्ये/ महाविद्यालयांमध्ये विशेष इको-क्लबची स्थापना विभागाच्या पूर्वसहमतीने करण्यात येतील
- ४) विभागामार्फत मंजूर विषय/संकल्पनांवर आधारित उपक्रम (सर्व जिल्ह्यांतील शाळांसाठी निवडलेले समान उपक्रम आणि जिल्हा-निहाय विशिष्ट उपक्रम) विशेष इको-क्लब मार्फत राबविण्यात यावेत.
- ५) दरवर्षी प्रत्येक विशेष इको क्लबला एकरकमी द्यावयाच्या रकमेची मर्यादा ही कमाल रु. १०,०००/- इतकी आहे.
- ६) सदर योजनेंतर्गत सहभागी शाळेत "पर्यावरण विभाग, महाराष्ट्र शासन पुरस्कृत योजना" असे दर्शनी भागावर ठळक अक्षरात फ़लक लावणे अथवा प्रदर्शित करणे आवश्यक आहे. तसेच

उपक्रमांचे छायाचित्रे (दिनांक व वेळ प्रदर्शित होईल याची दक्षता घेवून) शासनाकडे वेळोवेळी अहवाल पाठविणे आवश्यक राहिल.

- ७) योजनेंतर्गत कार्यशाळा, प्रदर्शन, मेळावा, परिषद वा तत्सम उपक्रम राबविण्यात येत असल्यास विभागास किमान १० दिवस आधी सदर उपक्रमाबाबत अवगत करावे, जेणे करुन विभागातील प्रतिनिधी सदर उपक्रमास आवश्यकतेनुसार उपस्थित राहू शकतील. तसेच आवश्यकतेनुसार संबंधित जिल्हा, तालूक्यातील शिक्षण अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालयातील प्रतिनिधी वा महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळातील संबंधित अधिकारी/कर्मचारी यांना कार्यक्रमास उपस्थित रहाण्यास पूर्वसूचित करावे.
- ८) योजनेंतर्गत राबविलेले उपक्रम, तयार करण्यात आलेली माहिती अन्य ठिकाणी वापरावयाची असल्यास वा त्याद्वारे अन्य देशात/राज्यात प्रतिनिधीत्व करावयाचे असल्यास विभागास अवगत करावे तसेच सदर बाबत शासनाच्या विहित कार्यप्रणालीचे पालन करण्यात यावे.
- ९) सदर कार्यक्रमांतर्गत निवड केलेल्या शाळांची माहिती जसे मुख्याध्यापकांचे नांव, संबंधित शिक्षकाचे नांव, शाळेचा पत्ता, दूरध्वनी क्रमांक, ई-मेल ई. एकत्रित माहिती (हार्ड कॉपी/सॉफ्ट कॉपीसह) शासनास सादर करावी.
- १०) सदर कार्यक्रमांतर्गत केलेल्या कामांचा आर्थिक व भौतिक (जिल्हानिहाय) प्रगति अहवाल शासनास दरमहा ५ तारखेपूर्वी न चुकता संचालक यांच्या स्वाक्षरीने सादर करावा. सदर अहवाल env.mantra@gmail.com या ई-मेल वरही पाठविण्यात यावा. तसेच अहवालात संबंधित शाळा व महाविद्यालय प्रमुखाकडून सदर योजनेंतर्गत राबविण्यात आलेले उपक्रम यशस्वीपणे पार पडल्याचे प्रमाणपत्र प्राप्त करुन सादर करावे.
- ११) योजनेचे समन्वयन व पर्यवेक्षण करण्यासाठी भेट देणा-या राज्य शासनाच्या अधिका-यांस आवश्यक त्या सर्व प्रशासकीय सुविधा उपलब्ध करुन देणे आवश्यक असेल.
- १२) मान्य खर्चाच्या बाबींसाठी अन्य कोणत्याही स्रोतांमार्फत निधी प्राप्त होत असल्यास सदर बाब पर्यावरण विभागाच्या निदर्शनास आणून विभागाची पूर्व परवानगीने सदर खर्च करणे बंधनकारक आहे.
- १३) सदर योजनेच्या अंमलबजावणीत पर्यावरण विभागास काही त्रुटी आढळल्यास त्यानुरूप आवश्यक ती कारवाई, न्यायालयीन कारवाई करण्यास पर्यावरण विभाग मुक्त असेल. तसेच कोणत्याही पूर्व सूचना न देता संस्थेस मांजूर केलेली योजना रद्द करण्याचा पूर्ण अधिकार पर्यावरण विभागाकडे असेल.

- १४) योजनांच्या अंमलबजावणीच्या खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र (खर्चाच्या तपशिलासह) विहित प्रारूपानुसार सादर करणे आवश्यक असेल. तसेच वर्षाअखेर कार्यक्रमाचा फलनिष्पती व यशस्वीपणाबद्दल अहवाल (Success Story) देणे आवश्यक राहिल.
- १५) योजनांचा अनुषंगाने लेख्यांचे स्थानिक ऑडीट करून त्यासंदर्भात उद्भवलेली सर्व ऑडीट पॅरा, अहवाल, दिलेला उत्तर याबाबतची प्रत विभागास उपलब्ध करून देणे बंधानकारक आहे.
३. योजनेंतर्गत शासनाच्या अनुदानातून आतापर्यंत तयार केलेली मालमत्ता (जशी फर्नीचर, लॅपटॉप, संगणक, कपाट इ.) ज्या कामासाठी निर्माण केली आहे त्याच कामासाठी वापरणे आवश्यक आहे व त्यासाठी ही मालमत्ता अभिलेखित करणे आवश्यक आहे. सदर मालमत्तेचे विवरणपत्र शासनास वेळोवेळी सादर करणे आवश्यक आहे तसेच कार्यक्रम समाप्तीनंतर ते विभागात जमा करणे बंधानकारक आहे.
४. खर्चाचा ताळमेळ व महालेखापाल कार्यालयात नोंद झालेला खर्च आणि प्रत्यक्ष खर्च यात तफावत राहणार नाही तसेच महाराष्ट्र अर्थसंकल्प नियमावलीतील परिशिष्ट १५५ (४) मध्ये नमूद केल्यानुसार अर्थसंकल्प नियम पुस्तिका क्र. १० मध्ये खर्चाची नोंदवही ठेवून आकडे अद्यावत करणे इ. जबाबदारी संचालक, पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांची राहिल. याबाबतची माहिती नियोजन विभागास सादर करण्यासाठी विहित कालावधीत विभागास सादर करणे आवश्यक आहे.
५. पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना सदर कार्यक्रम राबविण्यासाठी मंजूर रु. ५६.२५ लक्ष (एकूण रुपये छपन्न लक्ष पंचवीस हजार फक्त) एवढा रक्कमेचा धनादेश "Centre for Environment Education", Pune यांच्या नावे काढण्यात यावा.
६. पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना अदा करावयाची रु.५६.२५ लक्ष (रुपये छपन्न लक्ष पंचवीस हजार फक्त) एवढी रक्कम अधिदान व लेखाधिकारी यांच्यामार्फत कोषागारातून काढून पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना अदा करण्यासाठी आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून श्री. र.ल.लखोटे, कार्यासन अधिकारी, पर्यावरण विभाग व नियंत्रक अधिकारी म्हणून श्री. सो.ना. बागुल, उपसचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय यांना घोषित करण्यात येत आहे. त्यांनी पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे यांना रु.५६.२५ लक्ष (रुपये छपन्न लक्ष पंचवीस हजार फक्त) अधिदान व लेखाधिकारी कार्यालय, मुंबई येथून स्वतंत्र धनादेशाद्वारे वितरित करण्याची कार्यवाही करावी.
७. यासंबंधी होणारा खर्च, नियोजन विभागाच्या "मागणी क्र ओ-५, २५५१-डोंगराळ क्षेत्रे, ००२ डोंगराळ क्षेत्रांचा विकास (००) (१७) पश्चिम घाटाचा विकास (केंद्र हिस्सा) (२५५१ ०२५२) योजनांतर्गत व २५५१-डोंगराळ क्षेत्रे, ००२ डोंगराळ क्षेत्रांचा विकास (००) (१८) पश्चिम घाटाचा विकास (राज्य हिस्सा) (२५५१

०२६१) योजनांतर्गत” या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा व तो सन २०१४-१५ साठी नियोजन विभागाने अर्थसंकल्पीत केलेला रू.४३८४.०० लाख नियतव्ययातून भागविण्यात यावा.

८. सदरचे आदेश नियोजन विभागाकडून पश्चिम घाट विकास कार्यक्रमांतर्गत निधी वितरणासाठी एकत्रितपणे त्यांच्या नस्तीवर घेण्यात आलेला वित्त विभागाच्या सहमतीने व अनौपचारिक संदर्भ क्र. ६१९/१४/व्यय-८ दि. १० डिसेंबर, २०१४ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१५०२२४१३०६११५६०४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र. ल. लखोटे)

कार्यासन अधिकारी

प्रत,

१. प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२. संचालक, पर्यावरण शिक्षण केंद्र, पुणे
३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/ नागपूर.
४. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
५. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
६. नियोजन विभाग, कार्यासन क्र.१४८३, मंत्रालय, मुंबई.
७. रोखशाखा, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. निवडनस्ती, तां.क ३, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई

पर्यावरण शासन निर्णय क्रमांक: पघावि-२०१४/प्र.क्र २९/तां.क.३, दिनांक : २७ जानेवारी,
२०१५ सोबतचा सहपत्र.
" प्रपत्र-अ "

अ.क्र.	तपशील	मंजूर रक्कम (रु.लाखात)
	कृती कार्यक्रम खर्च	
१	शाळा योजना निधी	२३.९०
२	वार्षिक प्रशिक्षण	३.००
३	शैक्षणिक साहित्य तयार करणे: १. योजना पत्रिका २. योजना माहिती पत्रिका ३. उपक्रम नियोजन दिन दर्शिका २ सहामाही अंक ४. वार्षिक दिन दर्शिका २०१५ ४. पाच विषय आधारित इको क्लब उपक्रम पुस्तिका	९.००
४	जिल्हा स्तरीय मॅळावे	३.००
५	उत्कृष्ट इको क्लब पारितोषिके	२.००
६	योजना माहितीपट -	४.४०
	प्रवास	४.००
७	मानधन	
अ)	जिल्हा समन्वयक मानधन-८ साधारण@२००००/दर महा	१९.२०
ब)	प्रकल्प अधिकारी मानधन -१@२००००/ दरमहा	२.४०
८	कार्यालयीन खर्च -फोन-इंटरनेट-प्रिंटर ई.	१.८०
	एकूण	७२.७०
९	संस्थात्मक ओव्हरहेड्स १० %	७.२७
	एकूण (रूपये एकोणऐंशी लक्ष सत्याण्णाव हजार फक्त)	७९.९७

(र. ल. लखोटे)
कार्यासन अधिकारी